

Sun-tzu

Ingeleid door H.J.A. Hofland

DE KUNST VAN HET OORLOGVOEREN

Het klassieke meesterwerk

SUN-TZU
*De kunst
van het oorlogvoeren*

Ingeleid door H.J.A. Hofland

Uit het Chinees vertaald
en becommentarieerd door
professor Roger T. Ames

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl

Zeventiende druk, 2015

Oorspronkelijke titel: *Sun-Tzu: The Art of Warfare*

Oorspronkelijke uitgever: Ballantine Books, New York

Copyright © 1993 Roger T. Ames

© 1994, 2015 Nederlandse vertaling: Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

Vertaling: Anders Pieterse, met dank aan Roel Jansen

Omslagontwerp: Orchestra

Vormgeving binnenwerk: Julius de Goede

ISBN 978 90 215 5906 3

ISBN e-book 978 90 215 5907 0

NUR 739

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

INHOUD

Dankwoord	9
Voorwoord van H.J.A. Hofland	11
Voorwoord bij de Nederlandse vertaling	20

DEEL I

Introductie

Inleiding	25
De 'nieuwe' Sun-tzu	25
Archeologie: Een omwenteling in de studie van het oude China	30
De opgravingen bij Yin-ch'üeh-shan	33
De discussie over een of twee 'Meesters Sun'	36
Sun Wu als historische persoon	49
De reconstructie van de Sun-tzu	52
Analyse van de Sun-tzu	55
Wijsheid en oorlogvoeren	55
Het klassieke Chinese wereldbeeld:	
De bijzondere uitgangspunten	58
Enige klassieke westerse uitgangspunten:	
Een theorie van 'twee werelden'	59
Enige klassieke Chinese uitgangspunten:	
Een 'deze wereld'-visie	62
Middelpuntzoekende harmonie en autoriteit	73
Oorlogvoeren als de kunst van het in verband brengen	76
Strategisch voordeel (shih)	78
Strategisch voordeel (shih) en strategische positie (hsing)	87
Gelijkschakelen aan de vijand (yin)	88
Een houding tegenover oorlogvoeren	89
De voorbeeldige bevelhebber	91
Voorkennis (chih)	92

DEEL II

De tekst van de dertien hoofdstukken

Hoofdstuk 1: Over beoordelingen	103
Hoofdstuk 2: Over het leveren van veldslagen	107
Hoofdstuk 3: Het voorbereiden van de aanval	111
Hoofdstuk 4: Strategische posities (hsing)	115
Hoofdstuk 5: Strategisch voordeel (shih)	119
Hoofdstuk 6: Zwakke punten en sterke punten	123
Hoofdstuk 7: Gewapend treffen	129
Hoofdstuk 8: Zich aanpassen aan de negen variabelen (pien)	133
Hoofdstuk 9: Inzetten van het leger	137
Hoofdstuk 10: Het terrein	145
Hoofdstuk 11: De negen terreinsoorten	151
Hoofdstuk 12: Aanval met brandstichting	161
Hoofdstuk 13: Gebruik van spionnen	165

DEEL III

Ontdekte teksten van de Yin-ch'üeh-shan-stroken uit de Han-dynastie

1. De vragen van Wu	171
2. [De vier variabelen]	175
3. De Gele Keizer valt de Rode Keizer aan	179
4. De gesteldheid [van het terrein] II	183
5. [Een onderhoud met de koning van Wu]	187

DEEL IV

Aan latere werken onttrokken teksten

1. Een gesprek tussen de koning van Wu en Sun Wu 194
2. Sun Wu spreekt over de commandant 216
3. Sun Wu spreekt over het inzetten van het leger 225
4. De voorspellingen van Sun-tzu 229
5. Sun Wu spreekt over de 'formatie van acht divisies' 232
6. De klassieke tekst van de 32 verdedigingswallen 235
7. Bamboestroken uit het gewest Ta-t'ung, uit de Han-dynastie 236
8. Diversen 242

APPENDIX

- Achtergronden van de opgravingen bij Yin-ch'üeh-shan 247
- Het dateren van de graven en de identificatie van de begravenen 254
- De eerste gepubliceerde verslagen 256
- De bamboestrook-manuscripten en hun datering 258
- Noten 262
- Bibliografie van aangehaalde werken 287
- Register 293

DANKWOORD

Het zijn opwindende tijden voor het bestuderen van het klassieke China. Gedurende de laatste tientallen jaren hebben onderzoekers van het oude China eraan gewerkt om deze cultureel bepalende periode duidelijker in beeld te brengen, daartoe aangemoedigd door de opeenvolgende ontdekkingen van teksten die duizenden jaren lang waren verdwenen.

Owen Lock, China-specialist en ook hoofdredacteur van Del Rey Books (een imprint van Ballantine Books), heeft deze ontwikkelingen op de voet gevolgd, en was zich duidelijk bewust van het belang ervan voor het begrijpen van de culturele oorsprong van de oudste beschaving in de menselijke geschiedenis. Zijn zorgvuldige aandacht voor dit boek in iedere fase, zijn nauwkeurige commentaar en zijn enthousiasme voor het onderwerp zelf, hebben dit project van meet af aan plezierig gemaakt, en ik ben hem zeer dankbaar.

Robert G. Henricks heeft evenals Owen het manuscript gelezen en gaf mij kritische kanttekeningen die er een beter boek van hebben gemaakt. Robin D.S. Yates was zeer royaal met zijn adviezen over militaire technologie.

In Peking heb ik veel gehad aan de persoonlijke gesprekken met en de belangrijke publicaties van Wu Jiulong en Li Ling. In Shenyang maakte de eminente geleerde Zhang Zhenze mij deelgenoot van zijn werk en van zijn warmte.

Ik wil ook graag dank zeggen aan Tian Chenshan van het centrum voor Chinese studies aan de universiteit van Hawaï, die nauw met mij heeft samengewerkt aan de rangschikking van de essentiële Chinese teksten. Verscheidene collega's gaven hun tijd en hun gedachten bij het lezen van het manuscript in de verschillende fasen: ik spreek mijn dank uit aan Michael Speidel, Tao T'ien-yi, Elizabeth Buck en Daniel Cole.

De *Chuang-tzu* vertelt ons dat niemand van ons alleen gaat; ieder van ons is 'een menigte', een 'veld van zelve'. D.C. Lau, Angus Graham, Yang

Yu-wei, Eliot Deutsch, David L. Hall, Henry Rosemont jr., Graham Parkes – en mijn gezin: Bonnie, Jason, Austin en Cliff – waren allen om mij heen toen ik me concentreerde en dit werk deed, en ik heb veel tijd met ieder van hen doorgebracht. Als een uitdrukking van dankbaarheid ooit tegelijk oprecht en zelfzuchtig kan zijn, dan is dat zo voor mij bij deze gelegenheid.

Roger T. Ames

Honoloeloe

VOORWOORD VAN H.J.A. HOFLAND

*De beste oorlog is die waarin zonder
strijd de zege wordt behaald*

Zou het tot een oorlog tussen China en het Westen kunnen komen? Slechts een jaar of vijf geleden werd deze vraag niet gesteld. Nu worden we in dat verband uitgenodigd om 'aan het ondenkbare te denken'. Moeten we zo'n verre, ja, ondenkbare mogelijkheid zelfs maar ter sprake brengen? Is er in de verste verte een kans dat het zo ver zou kunnen komen? Een halve eeuw geleden noemde de strateeg van de kernoorlog Herman Kahn zijn overwegingen dienaangaande: *thinking about the unthinkable*. In de Koude Oorlog is het daarbij gebeven. Laten we ons, zuiver theoretisch, het zwartste scenario voorstellen.

De wereld wordt kleiner, zeggen we al sinds meer dan een eeuw. We hebben in toenemende mate gelijk. Ruimtelijke afstanden worden van ondergeschikter belang. Dat noemen we nu mondialisering. Intussen groeit onstuitbaar de bevolking van de planeet. Deze snel groeiende massa is, om zich in leven te kunnen houden, volgens de beste onderzoeken aangewezen op natuurlijke hulpbronnen die uitgeput raken, terwijl vervuiling van de zeeën en de dampkring onomkeerbaar dreigt te worden en de algemene begeerte naar welstand groeit.

Denk u een dierproef in: tienduizend ratten die aan deze constanten worden blootgesteld. Na zekere tijd zijn het er binnen dezelfde ruimte elfduizend, maar met minder voedsel in bedorven lucht. Enzovoort. Dat wordt een chaotisch bloedbad waaruit de sterksten gehavend tevoorschijn komen. Het principiële verschil is dat zeer grote groepen mensen zich naar hun onderscheiden cultuur organiseren en een eventueel conflict volgens denkbeelden en regels proberen te beslechten. Ook in volle vreedstijd is het daarom

van belang te weten wat de andere groep in het zwartste scenario zou kunnen denken.

In de loop van 25 eeuwen heeft de Chinese cultuur een schat van wetenschap over het beslechten en het beheersen van conflicten verzameld. China wordt machtiger en komt dichterbij. Het ligt dus voor de hand dat we ons nader in de Chinese krijgswetenschap verdiepen, en dat begint bij *De kunst van het oorlogvoeren*.

De kunst van het oorlogvoeren is een abstract boek. Sun-tzu formuleert voorschriften en waarschuwingen, bouwt de krijgsvrchtningen op tot een systeem, maar laat als een wetgever de voorstelling van alle concrete acties en resultaten aan de verbeeldingskracht van de lezer over. In een tijd van oppermachtige beeldcultuur kan dat als een tekort worden ervaren. Daarom raadpleeg ik eerst een romanschrijver die militair inzicht aan beeldend vermogen paart: Graaf Lev Nikolajevitsj Tolstoj.

De treurigste, tegelijkertijd meest ironische beschrijving van een veldslag vinden we in zijn *Oorlog en vrede*. Het is september 1812. Het Grote Leger van Napoleon staat voor Moskou. De keizer die tot dan toe alle slagen heeft gewonnen, vindt de weg versperd door het leger van maarschalk Koetoesow. Tegenover een multinationale strijdmacht van 128.000 man, maar overwegend Fransen, staan de Russen, 114.000 man infanterie en 14.000 met lansen bewapende boeren.

De aanval begint. Napoleon voelt zich wat grieperig, laat zich in zijn commandopost een grog brengen. Adjudanten en koeriers komen aangegaloppeerd om hem van de voortgang der gevechten op de hoogte te stellen. Van situaties die intussen radicaal zijn veranderd. Hij geeft zijn bevelen. De boodschappers keren terug, treffen een situatie die intussen is achterhaald. De keizer oefent zijn gezag van veldheer uit in het niets van het niet meer bestaande. Toch bereikt hij Moskou. Om hem heen brandt de stad af. Hij erkent zijn nederlaag, begint aan de terugtocht, de Berezina. Na de opeenvolging van rampen, klassiek in de krijgskunde, wacht hem Elba. Dan komt Waterloo en ten slotte Sint-Helena waar hij sterft.

Treurig stemt de beschrijving van Tolstoj omdat de vergeefsheid van de oorlog tot in de vezels wordt onthuld. Tragikomisch is het geheel door de zelfoverschatting van de man die in zijn hoofdrol niet begrijpt dat zijn keizerlijke dagen geteld zijn; die in zijn als vanzelfsprekende veldheerroutine

aanneemt dat er geen situatie bestaat waaruit hij niet als overwinnaar tevoorschijn zal komen. Het gedeelte waarin Tolstoj deze veldslag beschrijft, zou verplichte lectuur moeten zijn op alle militaire academies.

In de krijgskunst, zoals in het openbare en het persoonlijke leven in al hun vertakkingen, gelden onder alle omstandigheden twee regels. Zorg ervoor dat het wantrouwen u nooit verlaat, evenmin als uw kritische aandacht voor uw eigen krachten en mogelijkheden. Probeer bij de confrontatie uit alle macht de eigen schade tot het uiterste te beperken. Bedwing woede, vermijd razernij. Voor het overige zijn er geen absolute regels, geen voorschriften die onder alle omstandigheden op volle kracht van toepassing zijn. Iedere situatie vraagt een eigen dosering. Om die te kunnen bereiken moet men in staat zijn iedere situatie in haar geheel te kunnen beoordelen, voortdurend, met de gevolgen die daaruit door het eigen handelen kunnen voortvloeien.

Situaties kunnen niet worden bevroren. Alles verandert, onophoudelijk, door onze eigen daden, de reacties van anderen, onze eigen reacties. Iedereen, individuen, alle instituties, naties en culturen willen zichzelf zo goed mogelijk bewaren. Daartoe ontwikkelen ze tactieken en strategieën. Zelfhandhaving vereist gedoseerd wantrouwen. 'Het werkelijke leven bestaat uit bluff, uit de kleine tactiek van de misleiding. Je moet je afvragen wat de ander denkt, dat ik van plan ben te doen,' zei de beroemde wiskundige John von Neumann (1903-1957). Dat is het grondbeginsel; daarna komt de rest. 'Any war will surprise you,' zei Dwight Eisenhower, toen nog opperbevelhebber van de geallieerde strijdkrachten.

Het doel is altijd: met zo weinig mogelijk schade aan beide kanten de eigen partij naar de overwinning te voeren. De beste oorlog is die waarin zonder strijd de zege wordt behaald, schrijft Sun-tzu. Aan zijn beschouwingen ligt behalve een kennis van zaken over het gevecht een afkeer van de oorlog ten grondslag. Is de oorlog onvermijdelijk geworden, dan dient die zo kort mogelijk te zijn en met de geringste mate van vernietiging tot het goede einde te worden gebracht. Dat is een vak, een wetenschap, een kunst. Over dit alles gaat *De kunst van het oorlogvoeren*.

Maar een cultuur, dit onbeschrijfelijk ingewikkeld geheel, bepaalt de manier waarop de oorlog zijn gestalte krijgt. De omvang van de strijdkrachten, het territorium van de tegenstander, het terrein van het gevecht, de stand van de wapentechniek, het moreel van het volk, het materieel uithoudingsvermogen, het beeld dat de belligerent van zichzelf heeft en hoe dit wordt

Sun-tzu

DE KUNST VAN HET OORLOGVOEREN

Het klassieke meesterwerk *De kunst van het oorlogvoeren* stamt uit 400 voor Christus. Het is het oudst bekende filosofische werk over oorlog, tactiek en strategie. Legerleiders en staatslieden hielden en houden het binnen handbereik. Er zijn bijvoorbeeld aanhoudende geruchten dat het boek in de Golfoorlog door beide partijen is geraadpleegd...

Maar *De kunst van het oorlogvoeren* is ook heel goed toepasbaar op het terrein van de bedrijfskunde. Ook daar gaat het immers om winst of verlies, en geeft strategisch en tactisch vernuft de doorslag. Managers, bestuurders en leidinggevendenden laten zich inspireren door het meesterlijke strategische inzicht van 'meester Sun'.

De tekst van deze uitgave is een complete vertaling van alle bekende fragmenten van *De kunst van het oorlogvoeren*. Toegevoegd zijn essays over de vertaling, de historische en culturele context, en bijlagen over de archeologische achtergronden.

Ingeleid door H.J.A. Hofland, uitgeroepen tot de beste journalist van de twintigste eeuw en winnaar van de P.C. Hooftprijs 2011.

9 789021 559063

www.kosmosuitgevers.nl

NUR 739
Kosmos Uitgevers
Utrecht/Antwerpen